MUONGODHO WA MWALIMU
KIVANGO 1

Yumna Hamid Titi
Fuad Aroi
Yumbe Athman

TWAWEZA COMMUNICATIONS
Working Towards a Better World

Shungwaya Welfare Association
Umoja ni Nguvu

SWAHILI RESOURCE CENTRE
Old Town, Sir Mbarak Hinawy Road
Mombasa

Kimechapishwa na:

Twaweza Communications Ltd.
Jumba la Twaweza, Barabara ya Muthithi
Mpesi Lane
S.L.P. 66872 - 00800 Nairobi, Kenya
Simu: +(254) 020 269 4409; 0727 427740
Barua pepe: info@twawezacommunications.org
Wavuti: www.twawezacommunications.org

©Haki a kunakili nḏa Twaweza Communications
Chapisho la Kwanḏa 2024

ISBN: 978-9966-128-19-5

Kitabu cha *Chusomeni Kibajuni* ni sehemu a nradi wa kulindra na kuimarisha uṯamaduni wa Vabajuni. Nradi huu huṯekeledhwa na kichuo cha Twaweza Communications, Shungwaya Welfare Association na Swahili Resource Centre. Undofadhiliwa na nfuko wa British Council Protection Fund kwa ushirikiano na UK's Department for Culture, Media and Sport.

Approved by KICD

Aliomo

1: N̲umbani 1

2: Sukuli 6

3: T̲abia Nd̲uri 11

4: Usafi Wa Nvili. 17

5: Nyakat̲i Na Misimu. 22

Approved by KICD

SHUKURANI

Dhiṯabu dha *Chusomeni Kibajuni* ni sehemu a juhudi a kulindra na kuimarisha uṯamaduni wa Vabajuni. Chwatoa shukurani kwa mfuko wa British Council Protection Fund kwa nsaada ulochuwedhesha kuanḏika na kuchapisha dhiṯabu hidhi. Bila nsaada wavo ingalikuva ṯabu sana kuvapa vana va Kibajuni nafasi a kuifundrisha kusoma na kuanḏika Kibajuni. Chwavashukuru Dkt. Rukiya Harith na Nafisa Awadh kwa ushirikiano wavo na vaanḏishi kachika haṯua dhoṯe dha kuanḏika nfulululidho wa *Chusomeni Kibajuni*. Vaandishi va dhiṯabu hidhi – Yumna, Aroi na Yumbe – valiiṯolea kushiriki na kumalidha kuanḏika. Chwavashukuru sana kwa nchango huu muhimu. Pia chwanshukuru Athman Tora (Lalavani) na vale voṯe chufanyao navo kadhi hii adwimu a kuhifadhi na kuimarisha uṯamaduni wa Vabajuni.

Kimani Njogu, Twaweza Communications
Omar Lali, Shungwaya Welfare Association
Athman Lali Omar, Swahili Resource Centre

Juni, 2024

Approved by KICD

1 ṈUMBANI

ISOMO LA KWANḎA

MAḎA NDRODI: KUANḎAMA MAAGIDHO

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuanḏama maagidho ṯafauti ahusianao na shuhuli dha ṉumbani.

(b) Kuṯaba shuhuli mbalimbali dha ṉumbani.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 1.

Dhifaa dha Kufundrishia: dhifaa halisi, kadi maneno.

Swali ḏaḏisi: Kwa nini kuanḏama maagidho ni muhimu?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avashirikishe vanafunḏi kujaḏili na kudhichambua picha dhilidhoko kweṉe kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 1.
- Kuchaya maina a dhifaa halisi na kueledhea machumidhi ake ṉumbani.
- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi kuchaya shuhuli mbalimbali dha ṉumbani.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA PILI

MAḎA NDRODI: SALAMU DHECHU

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuchumia nsamiaṯi halisi wa salamu.

(b) Kusalimiana kulingana na wakaṯi wa siku na umuri wa nchu.

(c) Ave na madhovea a kusalimiana.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 2.

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno, kifaa cha kidigichali.

Swali ḏaḏisi: Vachu husalimianaye Kibajuni?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi kuchaya salamu mbalimbali.
- Vashuhulishe vanafunḏi kujadili nchoro kachika kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 2.
- Kuvaongodha vanafunḏi kusoma salamu mbalimbali dhilidhoko kiṯabuni.
- Vakiva vavili vavili vanafunḏi vaṯabe salamu mbalimbali.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA CHACHU NA LA IṈE

MAḎA NDRODI: KUSOMA SAUṮI DHECHU

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuṯamuka silabi dha sauṯi dhechu.

(b) Kuchambua silabi dha sauṯi dhechu.

(c) Kusoma ngano kwa kufululidha.

Swali ḏaḏisi: Ni dhifaa dhipi dha ṉumbani udhiivadho?

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 3.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, kadi maneno.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa kuvaongodha vanafunḏi vachaye harufu dhoṯe dha alfabeṯi.
- Vaekedhe vanafunḏi vasome silabi kachika kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 3.
- Vaṯankie sauṯi hidho ili vakariri baada a mwalimu.

- Vaongodhe vanafunḏi kuchambua silabi dha sauṯi hidho.
- Vaangalie picha na vachaye vakivonacho.
- Vaongodhe kusoma nganu kwa sauṯi.
- Vavulidhe maswali vajibu kwa nḏomo.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA ṮANU

MAḎA NDRODI: SHIKANISHA SILABI

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kushikanisha silabi kupacha ineno sawa.

(b) Kuchumia silabi na kusoma ineno.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 4.

Dhifaa dha kufundrishia: dhifaa halisi, kadi maneno, kifaa cha Kidigichali.

Swali ḏaḏisi: Je ni dhichu gani chwawedha kupacha ṉumbani?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa kuvavulidha vanafunḏi ni dhichu gani dhipachikanadho ṉumbani
- Vavoneshe dhifaa halisi na vachaye maina a dhichu hidho.
- Vaekedhe kachika kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 6.
- Vachaye na vaanḏike maina a dhifaa hidho.
- Vaongodhe vanafunḏi kukamilisha dhoedhi.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

Approved by KICD

Majibu alopenḏekedhwa:

a) Medha   b) kisu   c) Kichi

1. Kichandra.
2. Nṯi.
3. Kibakuli.
4. Uṯeo.
5. Upeo.

ISOMO LA SIṮA

MAḎA NDRODI: DHICHU DHA ṈUMBANI

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri, mwanafunḏi awedhe

(a) Kuchaya maina a dhichu dha ṉumbani.

(b) Kuchambua machumidhi a dhichu dha ṉumbani.

(c) Kufurahia kuchumia dhichu dha ṉumbani.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 5.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, kadi maneno, dhifaa dha kidigichali.

Swali ḏaḏisi: Dhifaa dha ṉumbani dhina umuhimu gani?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa kuvavulidha vanafunḏi dhifaa dhipachikanadho ṉumbani.
- Vaekedhe vanafunḏi kweṉe ubasho wa 5.
- Vaongodhe vanafunḏi kuchaya maina a michoro ilioko kiṯabuni.
- Vaongodhe kachika dhikundri vachaye maina a dhichu dha ṉumbani.

- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

Majibu alopenḏekedhwa:

1. jambi.
2. itasa.
3. dhela.
4. kifumbu.
5. kibahalulu.
6. upeo.

Approved by KICD

2 SUKULI

ISOMO LA KWANḎA

MAḎA NDRODI: KUUNDRA MANENO

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri, mwanafunḏi awedhe:

I. Kuṯamuka silabi kweṉe maneno.

II. Kuṯanganya silabi apache ineno.

III. Kufurahia kuundra maneno kwa kuchumia silabi.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 6.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, kadi maneno.

Swali ḏaḏisi: Ineno huundrwae?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa kuvaambia vanafunḏi vachaye harufu dhoṯe dha alfabeṯi.
- Vaongodhe kuṯamuka silabi hidho.
- Vaongodhe vanafunḏi kudhiṯanganya silabi kupacha ineno sawa.
- Vahimidhe vanafunḏi kuchambua silabi na kudhiṯanganya kupacha ineno sawa.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA PILI

MAD̲A NDRODI: KUAND̲AMA MAAGIDHO

Mat̲okeo maalumu at̲arajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri, mwanafund̲i awedhe:

(a) Kuand̲ama maagidho alopawa.

(b) Kuchambua michoro.

(c) Kufurahia kueledha michoro a sukuli.

Swali d̲ad̲isi: Kwa nini ni muhimu kuand̲ama maagidho?

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, chachi.

Maregeleo: Kit̲abu cha mwanafund̲i ubasho wa 7.

Ut̲arat̲ibu wa kufundrishia:

- Changulidha kwa kuvavulidha maswali mbalimbali kuhusu sukuli.
- Vaongodhe vanafund̲i kujadili michoro ilioko kit̲abuni ubasho wa 7 kimakundri.
- Vashirikishe kujad̲ili michoro kwa pamoya.
- Vaongodhe kuchora bend̲era na kuipaka rangi.
- Mwalimu adhingat̲ie vanafund̲i ven̲e mahit̲aji maalumu.

ISOMO LA CHACHU

MAD̲A NDRODI: KUSOMA SAUT̲I NA SILABI

Mat̲okeo maalumu at̲arajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafund̲i awedhe:

(a) Kuchambua saut̲i ihusianao na madhingira a sukuli.

(b) Kusoma ineno lihusianalo na madhingira a sukuli.

Swali d̲ad̲isi: Ineno husomwae?

Dhifaa dha kufundrishia: Kifaa cha kidigichali, kadi maneno

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 8.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha kwa kuimba wimbo uhusianao na madhingira a sukuli.
- Vasikidhishe sauṯi mbalimbali ukichumia kifaa cha kidigichali. Vaongodhe vanafunḏi vachaye maina a michoro kachika kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 8.
- Mwanafunḏi asome sauṯi dhilidhoko kweṉe jedwali baada a mwalimu.
- Vaongodhe kusoma silabi ili vapache maneno sawa.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA IṈE:

MAḎA NDRODI: KUSOMA MANENO

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri, mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuchambua irabu na silabi ipasavo.

(b) Kusoma maneno kwa maṯamushi bora.

(c) Kufurahia kusoma senchensi kuchumia maneno.

Swali ḏaḏisi: Maneno husomwae?

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno, kifaa cha kidigichali.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 9.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha isomo kwa kuvavonesha vanafunḏi kadi maneno ili vadhisome.
- Vaongodhe vafungue kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 9, vasome maneno kwa sauṯi, mwalimu atoe mifano a senchensi, vanafunḏi varudie senchensi hidho.
- Vaongodhe kuchunga senchensi kuchumia maneno valopawa.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA ṮANU:

MAḎA NDRODI: HAṮI NḎURI

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri, mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuanḏika senchensi kwa haṯi nḏuri.

(b) Kufurahia kuanḏika senchensi kwa haṯi nḏuri.

Swali ḏaḏisi: Haṯi nḏuri ni gani?

Dhifaa dha kufundrishia: Chachi.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 9.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Vaongodhe kuanḏika harufu hewani.
- Vavoneshe chachi eṉe maanḏiko madhuri.
- Vaongodhe kuvavonesha harufu dheṉe mikia a iyu na a ṯini, na dhile dha kachikachi.
- Vaongodhe kusoma senchensi, kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 9.
- Vaangodhe kudhianḏika senchensi hidho kwa haṯi nḏuri.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA SIṮA

MAḎA NDRODI: MANENO MAPIYA

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri, mwanafunḏi awedhe:

a) Kuchambua silabi ilopungua.

b) Kuyadha pengo kuchumia silabi sawa.

c) Kufurahia kuanḏika maneno kwa udhuri.

Approved by KICD

Swali d̠ad̠isi: Hat̠i nd̠uri ni gani?

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno, kifaa cha kidigichali.

Ut̠arat̠ibu wa kufundrishia:

- Vaongodhe kwa kuvavonesha picha ulidhodhit̠ayarisha.
- Vavulidhe maswali elekedhi vawedhe kuchambua nomino hidho.
- Vaongodhe vanafund̠i vafungue kit̠abu cha mwanafund̠i ubasho wa 9.
- Vaongodhe kujibu maswali hao.
- Fanya marudio na vanafund̠i.
- Mwalimu adhingat̠ie vanafund̠i ven̠e mahit̠aji maalumu.

Majibu alopend̠ekedhwa:

1. Saa.
2. Medha.
3. Kifuchio.
4. Kichi.
5. Kit̠abu.

3 ṮABIA NḎURI

ISOMO LA KWANḎA

MAḎA NDRODI: NGANU

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kusikidha nganu.

(b) Kuchambua maneno a hishima na ṯabia nḏuri.

(c) Kufurahia nganu.

Swali ḏaḏisi: Nganu husaidia nini? Nganu hutolewa na nyani na wakati gani?

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 10.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhiṯabu dha nganu.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

(Nganu dha ṯabia nduri)

- Mwalimu avapange vanafunḏi ṯayari kusikidha nganu. Mwalimu ahakikishe vanafunḏi voṯe hunvona kwa udhuri.
- Mwalimu avasimulie nganu huku akikariri maneno a heshima kwa kurudiarudia.
- Mwalimu avavulidhe vanafunḏi maswali kutoka kwa nganu valosikidha.
- Mwalimu avahimidhe vanafunḏi kuchaya maneno a aḏabu kuṯoka kwa nganu.
- Vanafunḏi vasome maneno a aḏabu ubavoni.
- Mwalimu avapongedhe na kuvapa kadhi a dhiaḏa.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

Kadhi a dhiada

Ukendra ṉumbani mwambie ndhadhi akusimulie nganu ifundrishao ṯabia nḏuri.

ISOMO LA PILI

MAḎA NDRODI: MANENO A ṮABIA NḎURI

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuṯaba salamu.

(b) Kuchumia salamu kwa usawa na kufurahia.

Swali ḏaḏisi: Uṯan'yivaye mwana mwene adabu?

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 10.

Dhifaa dha kufundrishia: kadi maneno, chachi a salamu na majibu.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avaavanye vanafunḏi kachika dhikundri. Vaamurishe vakumbusane maneno a aḏabu valosoma kachika nganu somo lililopicha.
- Mwalimu avasaidie vanafunḏi kusoma maneno a ṯabia nḏuri ubavoni.
- Vanafunḏi vasome mifano dhiṯabuni.
- Mwalimu avashirikishe vanafunḏi kuṯukua kadi dheṉe maneno a aḏabu.
- Kachika dhikundri vanafunḏi vaambiane maneno a ṯabia nḏuri.
- Mwalimu avapongedhe vanafunḏi na avahimidhe kuchumia maneno a aḏabu ṉumbani.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA CHACHU

MAḎA NDRODI: MANENO NA SENCHENSI DHA AḎABU

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuchambua Kusoma senchensi kwa ufasaha.

(b) Kuchambua maneno a aḏabu na ṯabia nḏuri.

(c) Kuva na hamu a kusoma maneno na senchensi.

Swali ḏaḏisi: Ni maneno gani chuchumiao a aḏabu?

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 11.

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno, chachi.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Vakiva kachika dhikundri, vanafunḏi vakumbusane maneno a ṯabia nḏuri.
- Mwalimu avaanḏikie vanafunḏi silabi vasome kwa sauṯi
- Mwalimu achumie kadi dha maneno, vanafunḏi vasome. Vashirikishe vanafunḏi kuunganisha kadi dha maneno kuchunga senchensi
- Hatimaye vanafunḏi vasome senchensi kwa sauṯi.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA IṈE

MAḎA NDRODI: NGANU

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kusoma nganu kwa udhuri.

(b) Kuṯauwa maneno a ṯabia nḏuri kuṯoka kwa nganu.

(c) Kujibu maswali kuṯoka kwa nganu.

Swali ḏaḏisi: Kwa nini tuve na ṯabia nḏuri?

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 11.

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno.

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa maswali kuhusu ṯabia nḏuri.
- Vaongodhe vanafunḏi kusoma hadisi na vachambue maneno a ṯabia nḏuri.
- Vanafunḏi vasome hadisi kwa umakinifu sana. Chilia nkadho maneno a ṯabia nḏuri.
- Vape nafasi baadhi a vanafunḏi vasome kwa sauṯi.
- Vashirikishe vanafunḏi kuchunga senchensi vakichumia kadi maneno.
- Hitimisha kipindri kwa kuvaagidha vanafunḏi vajibu maswali.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

Majibu alopenḏekedhwa:

i. Mwana ndhuri.

ii. Hunena asanṯa.

iii. Huomba radhi.

ISOMO LA ṮANU

MAḎA NDRODI: IMLA

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuanḏika maneno a ṯabia nḏuri sawasawa kwa kusikidha.

(b) Kuanḏika kwa haṯi nḏuri.

(c) Kufurahia kuandika haṯi nḏuri.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 12.

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno, michoro.

Swali ḏaḏisi: Kusikidha kwa makini husaidia nini? Kwa nini hufanya imla?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi kuendeledha maneno a ṯabia nḏuri.
- Mwalimu avape vanafunḏi maagidho a kuva makini na kusikidha.
- Mwalimu asome maneno kwa utaraṯibu kwa kudhingaṯia silabi kwa kuendreledha.
- Mwalimu adhunguke darasani kuhakikisha vanafunḏi voṯe huanḏika anenao.
- Vavoneshe vanafunḏi kadi maneno ambao vameanḏika.
- Vape muda baadhi a vanafunḏi vaiṯokedhe ivo veneve kusoma maneno valoanḏika.
- Vanafunḏi varekebishe kadhi dhavo.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA SIṮA

MAḎA NDRODI: PANGA HARUFU UPACHE INENO LILO SAWA

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuunganisha silabi kupacha ineno lilo sawa.

(b) Kusoma maneno na kuachumia kuchunga senchensi.

(c) Kufurahia kuanḏika maneno kwa usawa.

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno, kadi dha silabi.

Swali d̲ad̲isi: Ineno huchengedhwaye?

Ut̲arat̲ibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avavonye vanafund̲i kad̲i dha silabi.
- Vanafund̲i vasome silabi ubavoni. Mwalimu ahakikishe vanafund̲i hudhit̲amuka silabi hidho kwa usawa.
- Mwalimu avaongodhe kushikanisha silabi kuundra ineno.
- Kachika makundri vanafund̲i vachengedhe maneno kuchumia kadi dha silabi.
- Vanafund̲i vaand̲ike maneno valoundra kisha vasome kwa saut̲i.
- Vahimidhe vanafund̲i kuand̲ika senchensi vakichumia maneno valoundra.
- Mwalimu adhingat̲ie vanafund̲i ven̲e mahit̲aji maalumu.

Majibu alopend̲ekedhwa

1. Samahani.
2. Radhi.
3. Pole.
4. Huyambo.
5. Asant̲a.

4 USAFI WA NVILI

ISOMO LA KWAN**D**A

MA**D**A NDRODI: WIMBO KUHUSU USAFI

Matokeo maalumu atarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafundi awedhe:

(a) Kusoma wimbo.

(b) Kukariri wimbo.

(c) Kujibu maswali.

Maregeleo: Kitabu cha mwanafundi giredi 1 ubasho wa 13.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, chachi.

Swali dadisi: Kwa nini usafi ni muhimu?

Utaratibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa kueledha umuhimu wa usafi.
- Mwalimu avaongodhe vanafundi vasome shairi kwa sauti.
- Mwalimu avaongodhe vanafundi vakariri shairi kwa sauti na kwa mahadhi.
- Mwalimu avavoneshe vanafundi dhifaa halisi na vachaye maina.
- Mwalimu avavulidhe vanafundi maswali vajibu.
- Mwalimu adhingatie vanafundi vene mahitaji maalumu.

Majibu alopendekedhwa:

i. Hubika nswaki.

ii. Mai na sabuni.

iii. Huakacha.

Approved by KICD

ISOMO LA PILI

MAḎA NDRODI: MAṮANSHI

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuchaya shuhuli dha usafi.

(b) Kufurahia usafi.

(c) Kuṯaba shughuli dha usafi.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 14.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, michoro, kifaa cha kidigichali.

Swali ḏaḏisi: Hubika nsuaki mara ngapi kwa siku?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi kuchaya shuhuli dha usafi vafanyadho asubuhi kabula kwendra sukuli.
- Mwalimu avashirikishe kujadili michoro ilioko ubasho wa 14.
- Vaongodhe vanafunḏi kuṯaba shuhuli mbalimbali dha usafi.
- Mwalimu avahimidhe vanafunḏi umuhimu wa usafi.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA CHACHU

MAḎA NDRODI: NGANU

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kusoma nganu kwa ufasaha.

(b) Kujibu maswali.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi, ubasho wa 15.

Dhifaa dha kufundrishia: chachi.

Swali ḏaḏisi: Usafi una umuhimu gani?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avashirikishe vanafunḏi kujadili nchoro kiṯabuni ubasho wa 15.
- Kuvaongodha vanafunḏi kusoma ufahamu kwa sauṯi.
- Avashirikishe kuchambua maneno magumu (mwalimu aanḏike maneno magumu ubavoni).
- Vaongodhe kujibu maswali alioko kiṯabuni.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

Majibu alopenḏekedhwa:

i. Famau.

ii. Mwanamboe.

iii. Afia nḏuri.

ISOMO LA IṈE

MAḎA NDRODI: DHICHU DHA USAFI

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kusoma maina a dhichu dha usafi.

(b) Kufurahia kusoma.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi darasa la kwanḏa ubasho wa 16.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, kifaa cha kidigichali, michoro kiṯabuni.

Swali ḏaḏisi: Huchumia nini kuṯana ṉee?

Uṯaraṯibu ibu wa kufundrishia

- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi vachaye dhifaa dha usafi.
- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi kujadili dhichu dha usafi kiṯabu cha vanafunḏi ubasho wa 16.
- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi vasome maina a dhichu dha usafi dhilidhoko kiṯabuni kwa makundri ubasho wa 16.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA ṮANU

MAḎA NDRODI: KUPANGA MANENO

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kupanga maneno ili kuchengedha senchensi sawa.

(b) Kufurahia kuchunga senchensi.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 17.

Dhifaa dha kufundrishia: Dhifaa halisi, kadi maneno.

Swali ḏaḏisi: Harufu kuru huanḏikwa kwapi kweṉe senchensi?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi kuchunga senchensi kuhusu usafi.
- Mwalimu avashirikishe vanafunḏi kusoma maneno alioko kweṉe kadi maneno ili vachunge senchensi sahihi.
- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi namna a kupanga maneno ili vachengedhe senchensi sahihi kiṯabu cha vanafunḏi ubasho wa 17.
- Mwalimu aṯaue mwanafunḏi mmoya asome senchensi kwa sauṯi.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

Majibu alopen̲dekedhwa

i. Imi hubika nsuaki.

ii. Ukitoka chooni nyava.

iii. Kila nfuma juma hukota n̲ee.

iv. Imi hukacha madowe angu.

ISOMO LA SIT̲A

MAD̲A NDRODI: KUT̲AFUDHA MANENO KUT̲OKA KWA NRABA

Mat̲okeo maalumu at̲arajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafund̲i awedhe:

(a) Kupacha ineno sahihi kwen̲e nraba.

(b) Afurahie kuand̲ika maneno kut̲oka kwen̲e nraba.

Maregeleo: Kit̲abu cha mwanafund̲i ubasho wa 17.

Dhifaa dha kufundrishia: chachi Swali d̲ad̲isi: Nraba ni nini?

Ut̲arat̲ibu wa kufundrishia:

- Mwalimu achangulidhe kipindri kwa kuvaeledha nraba ni nini?
- Mwalimu avashirikishe vanafund̲i vadhichambue na vasome saut̲i kachika nraba.
- Mwalimu avashirikishe vanafund̲i kut̲afudha maneno kut̲oka kwa nraba.
- Mwalimu adhingat̲ie vanafund̲i ven̲e mahit̲aji maalumu.

Majibu alopen̲dekedhwa:

i. Kunyava.

ii. Kut̲ana.

iii. Sabuni.

iv. Mai.

Approved by KICD

5 NYAKAṮI NA MISIMU

ISOMO LA KWANḎA

MAḎA NDRODI: DHIPINDRI DHA SIKU

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuchaya dhipindri dha siku.

(b) Kuchambua picha dha dhipindri dha siku.

Marejeleo: Kiṯabu cha vanafunḏi ubasho wa 18.

Dhifaa dha kufundrishia: Kifaa cha kidigichali, picha kiṯabuni

Swali ḏaḏisi: Ni dhipindri gani dha siku udhiivadho?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu achangulidhe isomo kwa kueledha ṯafauti a dhipindri na nyakaṯi.
- Mwalimu avaongodhe vanafunḏi vaangalie picha.
- Vanafunḏi kachika dhikundri vachaye dhipindri dha siku kulingana na picha.
- Mwalimu avaeledhe vanafunḏi dhipindri mbalimbali dha siku.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA PILI

MAḎA NDRODI: SIKU DHA JUMA

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuchaya siku dha juma.

(b) Kusoma senchensi.

Marejeleo: Kit̲abu cha mwanafund̲i, ubasho wa 19.

Dhifaa dha kufundrishia: Kalendra, chachi.

Swali d̲ad̲isi: Juma lina siku ngapi?

Ut̲arat̲ibu wa kufundrishia:

- Mwalimu avaongodhe vanafund̲i vaimbe siku dha juma.
- Vanafund̲i vachaye siku dha juma.
- Mwalimu avaongodhe vanafund̲i vadhisome senchensi kwa makundri.
- Mwalimu avavulidhe vanafund̲i maswali kuhusu siku dha juma.
- Mwalimu adhingat̲ie vanafund̲i ven̲e mahit̲aji maalumu.

ISOMO LA CHACHU

MAD̲A NDRODI: NYEDHI DHA MWAKA

Mat̲okeo maalumu at̲arajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafund̲i awedhe:

(a) Kut̲amuka nyedhi dha mwaka.

(b) Kusoma nyedhi dha mwaka.

(c) Kufurahia kusoma nyedhi dha mwaka.

Marejeleo: Kit̲abu cha mwanafund̲i ubasho wa 19.

Dhifaa dha kufundrishia: Kalendra, kadi maneno

Swali d̲ad̲isi: Mwaka una nyedhi ngapi?

Ut̲arat̲ibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa kuvavulidha vanafund̲i maswali ahusianao na nyedhi dha mwaka.
- Mwalimu avavoneshe vanafund̲i kalendra ivaongodhe nyedhi dha mwaka.

- Mwalimu avaongodhe vanafund̲i vasome nyedhi dha mwaka kwa saut̲i.
- Mwalimu ahit̲imishe isomo kwa kuvaagidha vanafund̲i vasome nyedhi dha mwaka kimakundri.
- Mwalimu adhingat̲ie vanafund̲i ven̲e mahit̲aji maalumu.

ISOMO LA IN̲E

MAD̲A NDRODI: KUCHUNGA SENCHENSI

Mat̲okeo maalumu at̲arajiwao:

Kufikia mwisho wa kipindri, mwanafund̲i awedhe:

(a) Kuchunga senchensi kuchumia nyedhi dha mwaka.

(b) Kufurahia kuchunga senchensi.

Marejeleo: Kit̲abu cha mwanafund̲i ubasho wa 19.

(c) **Dhifaa dha kufundrishia:** Kalendra.

Swali d̲ad̲isi: Mwedhi wa mwisho wa mwaka ni gani?

Ut̲arat̲ibu wa kufundrishia:

- Mwalimu achangulidhe isomo kwa kuvaagidha vanafund̲i vasome nyedhi dha mwaka.
- Mwalimu at̲oe mfano wa senchensi kwa kuchumia miedhi a mwaka.
- Mwalimu aand̲ike senchensi ubavoni.
- Mwalimu avaongodhe vanafund̲i vachunge senchensi vakichumia nyedhi dha mwaka.
- Mwalimu ahit̲imishe isomo kwa kurekebisha senchensi validhodhichunga.
- Mwalimu adhingat̲ie vanafund̲i ven̲e mahit̲aji maalumu.

ISOMO LA ṮANU

MAḎA NDRODI: SIKU DHA JUMA

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kusikilia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kusoma siku dha juma.

(b) Kuchunga senchensi kuchumia siku dha juma.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi ubasho wa 20.

Dhifaa dha kufundrishia: Kalendra, kadi maneno, kifaa cha kidigichali.

Swali ḏaḏisi: Juma lina siku ngapi?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Mwalimu achangulidhe kipindri kwa kuvavulidha vanafunḏi maswali kuhusu siku dha juma.
- Mwalimu asome siku dha juma kwa sauṯi ubasho wa 19, vanafunḏi pia vasome siku dha juma kwa sauṯi ubasho wa 19.
- Vanafunḏi vaṯoe mifano a senchensi akichumia siku dha juma.
- Mwalimu avaagidhe vanafunḏi vadhisome senchensi dhilidhoko kiṯabuni ubasho wa 19 kwa sauṯi.
- Mwalimu avaagidhe vanafunḏi vaangalie michoro ubasho wa 19 na vaeledhe vakivonacho.
- Mwalimu ahiṯimishe isomo kwa kurekebisha maeledho a michoro kuṯoka kwa vanafunḏi.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

ISOMO LA SIṮA

MAḎA NDRODI: YADHA PENGO

Maṯokeo maalumu aṯarajiwao:

Kufikia mwisho wa kipindri mwanafunḏi awedhe:

(a) Kuyadha pengo kachika nraba.

(b) Kutafudha maina a juma na miedhi kweṉe nraba.

Maregeleo: Kiṯabu cha mwanafunḏi 1, ubasho wa 21.

Dhifaa dha kufundrishia: Kadi maneno

Swali ḏaḏisi: Siku a kwanḏa a juma huichwae?

Uṯaraṯibu wa kufundrishia:

- Changulidha kipindri kwa kuvulidha vanafunḏi maswali kuhusu siku dha juma.
- Mwalimu avaagidhe vanafunḏi vayadhe pengo ubasho wa 21.
- Mwalimu avavoneshe vanafunḏi namuna a kuyadha nraba na avaagidhe vachore nraba.
- Vanafunḏi vaṯafudhe maina a juma na miedhi kweṉe nraba.
- Mwalimu adhingaṯie vanafunḏi veṉe mahiṯaji maalumu.

Majibu alopenḏekedhwa:

Yadha pengo:	**Nraba**
i. Jumapili	Mei
ii. Jumachachu	Jumachachu
iii. Mei	Aprili
iv. Disemba	
v. Hamisi	